FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT ANTONIO LA PERGOLA

fremsat den 15. september 1998 *

1. I de foreliggende sager har Kongeriget Danmark (sag C-289/96), Forbundsrepublikken Tyskland (sag C-293/96) og Den Franske Republik (sag C-299/96) nedlagt påstand om annullation af Kommissionens forordning (EF) nr. 1107/96 af 12. juni 1996 om registrering af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser efter proceduren i artikel 17 i Rådets forordning (EØF) nr. 2081/92 [1], for så vidt som »feta« i forordningen er registreret som beskyttet oprindelsesbetegnelse. Det anføres nærmere, at de betingelser, der i forordning nr. 2081/92 [2] er opstillet for, at feta kan opnå beskyttelse som omhandlet i forordningen, ikke er opfyldt.

Relevante retsregler og faktiske omstændigheder

2. Med henblik på at begrænse de hindringer for de frie varebevægelser, der skyldes, at der findes forskellige nationale ordninger om beskyttelse af oprindelsesbetegnelser og geografiske betegnelser, blev der ved forordning nr. 2081/92 indført en ordning på fællesskabsplan, hvorefter de nævnte betegnelser kan beskyttes i alle medlemsstaterne.

I forordningens artikel 2, stk. 2, er det fastsat, hvad der i forordningen forstås ved »oprindelsesbetegnelse« og »geografisk betegnelse«. Begreberne er nærmere defineret således:

» a) *oprindelsesbetegnelse*: navnet på et område, et bestemt sted eller i undtagelsestilfælde et land, der betegner et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel:

— som har oprindelse i dette område, dette bestemte sted eller dette land, og

— hvis egenskaber eller andre kendetegn hovedsageligt eller fuldstændigt kan tilskrives det geografiske miljø med dets naturbetingede og menneskelige faktorer, og som er fremstillet, forarbejdet og tilvirket i det afgrænsede geografiske område

* Originalsprog: italiensk.

1 — EFT L 148, s. 1.

2 — Rådets forordning (EØF) nr. 2081/92 af 14.7.1992 om beskyttelse af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser for landbrugsprodukter og levnedsmidler (EFT L 208, s. 1).

b) *geografisk betegnelse*: navnet på et område, et bestemt sted eller i undtagelsestilfælde et land, der betegner et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel:

— som har oprindelse i dette område, dette bestemte sted eller dette land, og

— hvis bestemte egenskaber, omdømme eller andre kendetegn kan tilskrives den geografiske oprindelse, og som er fremstillet og/eller forarbejdet og/eller tilvirket i det afgrænsede geografiske område.«

I samme artikels stk. 3 hedder det:

»Som oprindelsesbetegnelser anses desuden visse traditionelle, eventuelt geografiske, betegnelser, som betegner et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel med oprindelse i et område eller et bestemt sted, og som opfylder betingelserne i stk. 2, litra a), andet led.«

Den beskyttelse, forordningen sikrer, er nærmere defineret i forordningens artikel 13. Heri hedder det:

»1. Registrerede betegnelser er beskyttet mod:

a) enhver direkte eller indirekte kommerciel brug af en registreret betegnelse for produkter, der ikke er omfattet af registreringen, for så vidt disse produkter kan sammenlignes med de produkter, der er registreret under denne betegnelse, eller for så vidt anvendelse af betegnelsen indebærer udnyttelse af den beskyttede betegnelses omdømme

b) enhver uretmæssig brug, efterligning eller antydning, selv hvis produktets virkelige oprindelse er angivet, eller hvis den beskyttede betegnelse er anvendt i oversættelse eller ledsaget af udtryk såsom 'art', 'type', 'måde', 'som fremstillet i', 'efterligning' eller lignende

c) enhver anden form for falsk eller vildledende angivelse af produkternes herkomst, oprindelse, art og hovedegenskaber på pakningen eller emballagen, i reklamerne eller i dokumenterne for de pågældende produkter samt anvendelse

af emballager, der kan give et fejlagtigt indtryk af oprindelsen

d) enhver anden form for praksis, som kan vildlede offentligheden med hensyn til produktets virkelige oprindelse.

...«

Endvidere bestemmes det i forordningens artikel 8: »Angivelserne 'BOB' [beskyttet oprindelsesbetegnelse] og 'BGB' [beskyttet geografisk betegnelse] eller de tilsvarende traditionelle nationale angivelser må kun forekomme på landbrugsprodukter og levnedsmidler, der omfattes af denne forordning.«

Af afgørende betydning for de foreliggende sager er forordningens artikel 3. Heri hedder det: »Betegnelser, der er blevet artsbetegnelser, kan ikke registreres.« Det hedder i denne bestemmelse videre:

»I denne forordning forstås ved en betegnelse, der er blevet en artsbetegnelse, navnet på et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel, der, selv om det henviser til det sted eller område, hvor landbrugsproduktet eller levnedsmidlet først blev fremstillet eller markedsført, er blevet fællesbetegnelsen for et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel.

For at fastslå, hvorvidt en betegnelse er blevet en artsbetegnelse, tages der hensyn til alle faktorer, især

— de faktiske forhold i den medlemsstat, hvor navnet har sin oprindelse, og i det traditionelle forbrugsområde

— de faktiske forhold i andre medlemsstater

— de relevante nationale retsforskrifter eller EF-retsforskrifter.

Når en ansøgning om registrering afvises efter fremgangsmåden i artikel 6 og 7, fordi en betegnelse er blevet en artsbetegnelse, offentliggør Kommissionen den pågældende afgørelse i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

2. Et navn kan ikke registreres som oprindelsesbetegnelse eller som geografisk betegnelse, når det kolliderer med navnet på en planteart eller en dyrerace og derfor vil kunne vildlede offentligheden med hensyn til produktets virkelige oprindelse.

3. Inden denne forordning træder i kraft, skal Rådet med kvalificeret flertal på forslag af Kommissionen opstille og i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* offentliggøre en ikke udtømmende vejledende liste over navnene på landbrugsprodukter og levnedsmidler, der er omfattet af denne forordning, og som i henhold til stk. 1 betragtes som artsbetegnelser og således ikke kan registreres under denne forordning.«

Beskyttelse efter forordningen er betinget af, at den pågældende betegnelse registreres i et »Register over beskyttede oprindelsesbetegnelser og beskyttede geografiske betegnelser«. Registreringen skal foretages i henhold til de i forordningen fastsatte nærmere regler. For så vidt angår de foreliggende sager er det den såkaldt »forenklede« fremgangsmåde, der er relevant. Forordningens artikel 17 indeholder de nærmere regler om registrering af allerede eksisterende betegnelser. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

»1. Inden seks måneder efter datoen for denne forordnings ikrafttræden underretter medlemsstaterne Kommissionen om, hvilke ved lov beskyttede betegnelser eller, i de medlemsstater, hvor der ikke findes nogen beskyttelsesordning hvilke hævdvundne betegnelser de ønsker at registrere i henhold til forordningen.

2. Kommissionen registrerer efter fremgangsmåden i artikel 15 de i stk. 1 omhandlede betegnelser, som omfattes af artikel 2 og 4. Artikel 7 finder ikke anvendelse. Artsbetegnelser registreres dog ikke.

3. Medlemsstaterne kan bibeholde den nationale beskyttelse af de betegnelser, der er meddelt i henhold til stk. 1, indtil den dato, hvor der træffes afgørelse om registreringen.«

3. Jeg vil herefter se nærmere på de faktiske omstændigheder, der er baggrunden for de foreliggende sager. Først vil jeg dog ganske kort nævne, hvad der er karakteristisk for fetaost. Udtrykket — der stammer fra italiensk og betyder »skive« eller »lille hjul« — er en betegnelse for en traditionel hvid ost i saltlage, som i umindelige tider har været fremstillet i hele Grækenland samt i andre stater på Balkan [3]. Feta fremstilles ved

3 — De lande på Balkan, hvor der traditionelt er blevet fremstillet feta, synes navnlig at være Albanien, Bulgarien, Cypern, Rumænien og det tidligere Jugoslavien.

naturlig filtrering af mælken uden pres [4], og de væsentligste egenskaber ved det således fremstillede produkt er dets fasthed, en naturlig hvid farve, en karakteristisk lugt og en svagt syrlig, salt og fed smag.

Indtil 1988 var der ikke i Grækenland regler for fremstillingen af feta. Der findes utallige fremstillingssteder, og der er derfor en række lokale og regionale varianter af produktet. Da der ikke fandtes tekniske specifikationer på internationalt plan, udvikledes der endvidere i forskellige EF-medlemsstater samt i tredjelande andre metoder til fremstilling af feta. Disse metoder er imidlertid ikke de samme som dem, der anvendes i Grækenland. Forskellen består i, at der anvendes komælk og ikke — som i Grækenland — fåre- og/eller gedemælk, ligesom der anvendes en industriel fremstillingsmetode, ultrafiltrering, der er mere moderne og økonomisk end den naturlige filtreringsmetode. I Fællesskabet fremstilles feta uden for Grækenland navnlig i Danmark (der er den største producent), hvor produktionen påbegyndtes i 1960'erne, og derudover i Tyskland, Nederlandene og Frankrig [5].

4. Som nævnt påbegyndtes reguleringen af betingelserne for fremstilling og markedsføring af fetaost i Grækenland i 1988 [6]. Denne gradvise regulering endte med udstedelsen af en bekendtgørelse i 1994 [7], hvorved oprindelsesbetegnelsen »feta« blev indført på nationalt plan.

Ved skrivelse af 21. januar 1994 anmodede den græske regering om registrering af udtrykket »feta« som BOB, jf. den forenklede fremgangsmåde efter artikel 17 i forordning nr. 2081/92. Den 19. januar 1996 forelagde Kommissionen i henhold til forordningens artikel 15 det i nævnte bestemmelse omhandlede udvalg en liste over betegnelser, for hvilke der var anmodet om registrering. Listen omfattede også udtrykket »feta«. Udvalget afgav ikke udtalelse inden for den fastsatte frist, og Kommissionen forelagde derfor et forslag for Rådet, jf. forordningens artikel 15, stk. 4. Heller ikke Rådet traf imidlertid afgørelse inden for den fastsatte frist. I henhold til artikel 15, stk. 5, udstedte Kommissionen herefter den 12. juni 1996 den omtvistede

4 — Generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomer har i sit forslag til afgørelse i sag C-317/95, Canadane Cheese Trading og Kouri, fremsat den 24.6.1997 (Sml. I, s. 4681) (sagen blev slettet ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 8.8.1997), beskrevet de forskellige led i produktionsprocessen som følger:

»— Mælken koagulerer ved en naturlig gæringsproces eller ved brug af andre enzymer af animalsk oprindelse, der virker på tilsvarende måde.

— Ostemassen omhældes derefter i hulforme, hvori den naturlige filtrering foregår uden pres. Efterhånden som vallen løber fra, stivner ostemassen, og overfladen dækkes herefter af et lag salt, hvorved der dannes en mikroflora, der fremmer modningen.

— Ostemassen overføres herefter til beholdere af træ eller metal, og der tilsættes saltlage med en saltholdighed på 7%. Emballagerne anbringes i modningskamre under kontrollerede temperaturer og fugtighedsgrader.

— Osten modnes i løbet af to måneder, idet den forbliver i modningskamrene i de første to uger og herefter opbevares i kølehuse i det resterende tidsrum« (punkt 15).

5 — I Frankrig fremstilles feta ifølge det oplyste ikke alene af komælk, men også af fåremælk. De områder, hvor dette er tilfældet, er Korsika og visse områder i Auvergnes højland, som f.eks. Roquefort. For så vidt angår tredjelande fremstilles og forbruges feta i Iran og Saudi-Arabien, hvor osten i overvejende grad fremstilles af fåre- og/eller gedemælk, samt i New Zealand og De Forenede Stater, hvor feta især fremstilles af komælk.

6 — Ministeriel bekendtgørelse nr. 2109/88 af 5.12.1988.

7 — Bekendtgørelse nr. 313025/94 af 11.1.1994, udstedt af vicelandbrugsministeren.

forordning, hvorved feta er registreret som BOB [8].

5. Kongeriget Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland og Den Franske Republik har anlagt sager med påstand om annullation af forordningen [9]. Den Hellenske Republik har interveneret til støtte for den sagsøgte institutions, Kommissionen, påstande.

Realiteten

De sagsøgende regeringer har anført, at den anfægtede forordning er ugyldig, for så vidt som udtrykket »feta« er registreret som BOB. Til støtte herfor har de fremført to hovedanbringender. Det gøres navnlig gældende, at de betingelser, der i artikel 2 i forordning nr. 2081/92 er fastsat for, at et produkt kan opnå en BOB, ikke er opfyldt. For det andet er det semantiske udtryk »feta« en artsbetegnelse, som derfor ikke kan beskyttes som en BOB, jf. forordningens artikel 3 og 17.

Spørgsmålet, om artikel 2, stk. 2, i forordning nr. 2081/92 er tilsidesat

6. For så vidt angår det første anbringende har de sagsøgende regeringer nærmere anført, at registreringen af »feta« som BOB er i strid med forordning nr. 2081/92, idet det geografiske område, hvor den registrerede betegnelse er beskyttet, reelt omfatter hele Grækenland. En sådan mulighed er efter forordningen udelukket med hensyn til traditionelle ikke geografiske betegnelser, hvilket den her omhandlede er. Endvidere har feta ikke oprindelse i Grækenland, men i hele Balkan.

Kommissionen, støttet af den græske regering, har bestridt dette synspunkt. Kommissionen har således anført, at afgrænsningen af det geografiske område, hvor feta har oprindelse, ikke omfatter hele Grækenland, nemlig ikke Kykladerne eller Sporaderne og heller ikke Kreta, hvor der fremstilles en traditionel ost i saltlage, der ligner feta. Det område, hvor feta har oprindelse, er således det græske fastland og Lesbos amt. Det er ken-

8 — Jf. bilaget, punkt A, »Ost«, Grækenland.

9 — De tre sager er blevet forenet i henhold til kendelse afsagt af Domstolens præsident den 27.11.1997. Jeg skal gøre opmærksom på, at danske, tyske og franske virksomheder, der fremstiller fetaost, har anlagt tre sager ved Retten og herunder nedlagt påstand om annullation af den forordning, der også er omtvistet i den foreliggende sag (sagerne T-139/96, T-140/96 og T-141/96). Ved tre kendelser af 20.2.1997 erklærede Retten sig inkompetent og henviste sagerne til Domstolen. Ved kendelse af 29.5.1998 henviste Domstolen imidlertid sagerne til Retten. For så vidt angår problemet med hensyn til betegnelsen »feta« skal jeg henvise til generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomer's forslag til afgørelse i sagen Canadane Cheese Trading og Kouri, jf. ovenfor i note 4. Sagsgenstanden i den pågældende sag var imidlertid ikke den samme som i den foreliggende sag. I forslaget understregede generaladvokaten, at »man kunne forestille sig, at betegnelsen 'feta' ikke opfyldte betingelserne ifølge forordning nr. 2081/92 for at blive anset for en BOB på fællesskabsniveau, men opfyldte de i Domstolens praksis omhandlede kriterier på området for geografiske betegnelser, og derfor var berettiget i medfør af traktatens artikel 36« (punkt 44).

detegnende for det således definerede område, at det fremviser en ensartethed med hensyn til flora og klimatiske forhold, hvilket giver den feta, der fremstilles dér, særlige egenskaber.

7. Efter min opfattelse må de sagsøgende regeringers synspunkt tiltrædes. For det første skal jeg bemærke, at regeringerne med rette har henført den omtvistede betegnelse under begrebet »traditionelle [ikke geografiske] betegnelser«, jf. forordningens artikel 2, stk. 3. Ordet feta er således af latinsk oprindelse og betyder »skive«. Det betegner derfor ikke »navnet på et område, et bestemt sted eller ... et land«, således som det i henhold til forordningens artikel 2, stk. 2, litra a), kræves for geografiske betegnelser. Det må herefter undersøges, om de i artikel 2, stk. 3, fastsatte betingelser for, at feta kan være en ikke geografisk betegnelse, er opfyldt.

Efter min opfattelse må dette spørgsmål besvares benægtende og det af følgende grunde.

For det første følger det af ordlyden af forordning nr. 2081/92, at det kun er produkter *»med oprindelse i et område eller et bestemt sted«* [10], der kan forsynes med en beskyttet betegnelse. Det kræves endvidere, at produktet »opfylder betingelserne i stk. 2, litra a), andet led«, dvs. at dets egenskaber eller andre kendetegn »hovedsageligt eller fuldstændigt kan tilskrives det geografiske miljø med dets naturbetingede og menneskelige faktorer, og [som] er fremstillet, forarbejdet og tilvirket i det afgrænsede geografiske område«. For så vidt angår de i de foreliggende sager relevante betegnelser — dvs. traditionelle, ikke geografiske betegnelser — er det således afgørende, at forordningen er til hinder for, at det berørte geografiske område territorialt kan udgøre et helt land. En sådan mulighed kan forordningen imidlertid hjemle med hensyn til andre betegnelser [11].

De bestemmelser, jeg netop har omtalt, er udtryk for et grundlæggende krav til beskyttede betegnelser. Det produkt, der har en sådan betegnelse, skal således have en særlig forbindelse med et afgrænset geografisk område, og dette ud fra to synspunkter. For det første skal produktet have oprindelse i et bestemt og afgrænset område. Endvidere skal produktets oprindelse tillægge det særlige egenskaber med hensyn til kvalitet og omdømme. Dette er, hvad der kræves i henhold til forordningen [12], for så vidt som det heri er fastsat, at produktets egenskaber og omdømme »hovedsageligt eller fuldstændigt kan tilskrives det [pågældende] geografiske

10 — Jf. artikel 2, stk. 3. Min fremhævelse.

11 — Muligheden for registrering af en betegnelse for et produkt med oprindelse i et helt land består således — om end kun »i undtagelsestilfælde« — alene i henhold til artikel 2, stk. 2, litra a), første led. I den bestemmelse, der er relevant for de foreliggende sager, dvs. artikel 2, stk. 3, henvises der imidlertid kun til ovennævnte bestemmelses andet led, som ikke hjemler en sådan mulighed, men ikke til første led. I artikel 2, stk. 3, nævnes der således »traditionelle, eventuelt geografiske, betegnelser, som betegner et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel *med oprindelse i et område eller et bestemt sted*«, men ikke i et helt land. (Min fremhævelse.)

12 — Jf. artikel 2, stk. 2, litra a), andet led.

miljø«. Lad mig tilføje, at forbindelsen mellem produkt og område skal være *eksklusiv* i den forstand, at produktet udelukkende må være udtænkt, udviklet og have hævdet sig i det pågældende område og ikke andre steder. Kun en sådan eksklusiv forbindelse kan begrunde, at en gruppe af producenter tildeles en kollektiv monopolstilling med henblik på anvendelse af betegnelsen, som de netop kan udnytte i kraft af det sted, hvor de er etableret.

8. Disse betingelser er efter min opfattelse imidlertid ikke opfyldt i det konkrete tilfælde. De sagsøgende regeringer har med rette påpeget, på hvilken måde der ikke er den fornødne forbindelse mellem produktet og et præcist afgrænset geografisk område, idet det område, som betegnelsen »feta« omfatter, er så godt som hele Grækenland. Jeg er enig i dette synspunkt. Ganske vist har Kommissionen anført, at udtrykket »område« i forordningen ikke skal opfattes ud fra et forvaltningsmæssigt synspunkt. Der kan således være »områder« i forordningens forstand, der i forvaltningsmæssig henseende omfatter et eller flere områder. Det må imidlertid kræves, at der i hver enkelt del af det pågældende geografiske område er sådanne klimatiske og morfologiske vilkår, at produktet sikres en ensartet kvalitet. De særlige vilkår, der har betydning for produktets egenskaber, skal således faktisk være til stede i hele det pågældende geografiske område. Det er indlysende, at sandsynligheden for, at dette er tilfældet, mindskes i takt med, at det geografiske område, som betegnelsen vedrører, bliver større, ikke mindst, når der er tale om et område, som omfatter næsten et helt land. Det er ikke tilfældigt, at beskyttelsen af betegnelser for produkter, der har oprindelse i et helt land, efter den omtvistede forordning er begrænset til kun at omfatte »undtagelsestilfælde« [13], og sådanne tilfælde er ikke de samme som i relation til ikke geografiske betegnelser, som omhandles i de foreliggende sager.

Selv om man ser bort fra sidstnævnte bemærkning, er der imidlertid et første og altafgørende synspunkt, som for mig at se er til hinder for, at feta kan antages at have oprindelse i Grækenland i den i forordningen om BOB forudsatte betydning. Vel er det rigtigt, at feta er et traditionelt græsk produkt. Efter min opfattelse kan feta imidlertid ikke antages at have *oprindelse* i et bestemt område i Grækenland, dvs. at produktet er blevet udviklet og har slået an udelukkende i det pågældende område og har de særlige kendetegn, som netop skyldes oprindelsesstedet. Det er således ikke bestridt, at feta har oprindelse i Balkan-området, og at det derfor har oprindelse i et geografisk område, som er langt større end et afgrænset område og også end et helt land. Der er herved tale om et produkt, som har oprindelse i et område, der omfatter flere lande, og som derfor er større end, hvad der er lagt til grund i forordningen. Der er derfor ikke denne særlige og snævre forbindelse mellem produkt og område, som efter forordningen kan begrunde, at det tildeles en BOB.

Jeg vil dog ikke hermed afvise, at feta er snævert forbundet med traditionelle værdier i det græske køkken. Efter forordningen er formålet med BOB ikke *uden videre* at

13 — Jf. artikel 2, stk. 2, litra a).

beskytte kulinariske og gastronomiske traditioner. En tradition beskyttes ved tildeling af en eneret til at anvende en betegnelse, for så vidt som den har fæstnet sig og er blevet udviklet i *et afgrænset geografisk område.* Dette gælder navnlig, når produktets særlige kvalitet netop skyldes, at det har oprindelse i det område, hvor der — og kun dér — findes den helhed af »naturbetingede og menneskelige faktorer«, som gør produktet til noget enestående og derfor beskyttelsesværdigt.

9. Efter min opfattelse er ovennævnte bemærkninger en tilstrækkelig begrundelse for, at den omtvistede forordning annulleres, for så vidt som ordet »feta« heri er registreret som BOB. Det produkt, der har den pågældende betegnelse, har ikke oprindelse i et bestemt geografisk område i Grækenland, som det kan tilskrive sine egenskaber og kendetegn. Det kan på den anden side heller ikke hævdes, at produktet har oprindelse i hele Grækenland, men ikke i andre stater, eftersom produktet i umindelige tider har været et led i traditionel ostefremstilling på hele Balkan. Den betingelse, der i artikel 2, stk. 2, i forordning nr. 2081/92 er afgørende for, at en BOB kan registreres, dvs. at der er et særligt forhold mellem produktet og et afgrænset geografisk område, er således ikke opfyldt, forstået på den måde, at produktet udelukkende har oprindelse i det pågældende område, og at dets særlige egenskaber og kendetegn »hovedsageligt eller fuldstændigt kan tilskrives det [pågældende] geografiske miljø«.

Spørgsmålet, om betegnelsen »feta« er en artsbetegnelse

10. På grundlag af ovennævnte bemærkninger kan jeg også tage stilling til det andet argument, regeringerne har fremført, og hvorved de gør gældende, at ordet »feta« er en *artsbetegnelse.* Den i denne henseende relevante bestemmelse er artikel 3 i forordning nr. 2081/92, som har følgende ordlyd: »Betegnelser, som er blevet artsbetegnelser, kan ikke registreres« [14]. I bestemmelsen hedder det, at »i denne forordning forstås ved en betegnelse, der er blevet en artsbetegnelse, navnet på et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel, der, selv om det henviser til det sted eller område, hvor landbrugsproduktet eller levnedsmidlet først blev fremstillet eller markedsført, er blevet fællesbetegnelsen for et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel«.

Lad mig hertil først bemærke, at efter ovennævnte bestemmelse skal artsbetegnelser ses ud fra et dynamisk synspunkt. Fællesskabslovgiver omtaler således »betegnelser, der *er blevet* artsbetegnelser« med tiden, selv om de »*oprindeligt*« var forbundet med det bestemte geografiske område, hvor det pro-

14 — I sagen Canadane Cheese Trading og Kouri, a.st., har generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomer givet en oversigt over retspraksis vedrørende artsbetegnelser, der er defineret som de betegnelser, »der indgår i den almindelige kulturelle og gastronomiske arv, og som principielt kan benyttes af enhver producent« (punkt 28). Generaladvokaten tilføjede, at »i Domstolens praksis findes der ingen definition på, hvad der skal forstås ved en artsbetegnelse«. I relation til de foreliggende sager må det præciseres, at ovennævnte retspraksis i overvejende grad er udviklet forud for udstedelsen af forordning nr. 2081/92, og at vurderingen i de foreliggende sager må foretages på grundlag af de kriterier, der er opstillet i forordningens artikel 3. Disse kriterier er imidlertid stort set sammenfaldende med dem, der er opstillet i forudgående retspraksis.

dukt, som de vedrører, har oprindelse. Som den franske regering med rette har anført, er den betegnelse, der omhandles i de foreliggende sager, ikke en betegnelse for et produkt, der specifikt har oprindelse i et afgrænset græsk område, og som efterhånden er blevet fællesbetegnelsen for et landbrugsprodukt eller et levnedsmiddel. Lad mig gentage, at feta ikke kan antages at »have oprindelse« i Grækenland og slet ikke i et særligt område i landet. Logisk set er betegnelsen feta derfor ikke »blevet en artsbetegnelse«. Den har ikke på noget tidspunkt været en specifik betegnelse, forstået på den måde, at den aldrig har været en betegnelse for *dette* særlige produkt, som har oprindelse i *ét* afgrænset geografisk område og har *sådanne* særlige kendetegn, som netop kan tilskrives, at produktet hidrører fra det pågældende område. Ud fra dette synspunkt er udtrykket »feta« med andre ord ikke *blevet* en artsbetegnelse, men har *altid* været det. Når betegnelser, der er blevet artsbetegnelser, i henhold til artikel 3 ikke kan registreres, må dette så meget desto mere gælde for betegnelser, som lige fra begyndelsen har været artsbetegnelser.

11. Men lad mig for fuldstændighedens skyld blot forudsætte, at betegnelsen »feta« oprindeligt var forbundet med et sted eller et bestemt område. Efter min opfattelse er imidlertid alle de betingelser opfyldt, der er nødvendige for, at det kan antages, at betegnelsen efterfølgende er blevet en artsbetegnelse som omhandlet i artikel 3. Efter denne bestemmelse skal der ved fortolkningen tages hensyn til alle de deri angivne faktiske og retlige forhold, »især

— de faktiske forhold i den medlemsstat, hvor navnet har sin oprindelse, og i det traditionelle forbrugsområde

— de faktiske forhold i andre medlemsstater

— de relevante nationale retsforskrifter eller EF-retsforskrifter.«

Hvorledes skal disse kriterier anvendes? Såfremt man ser på de interne forhold i Grækenland, kan man forestille sig, at forbrugerne dér ikke betragter udtrykket »feta« som en artsbetegnelse. Generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomer beskæftigede sig i sagen Canadane Cheese Trading og Kouri med dette spørgsmål, dog kun for så vidt angår problemet, om »feta« eventuelt på det græske marked måtte være blevet en artsbetegnelse. Generaladvokaten bemærkede dog i denne sammenhæng: »Fremstillingen af en særlig variant af feta, der er forskellig fra den, der er fremherskende i Grækenland, i andre EF-medlemsstater har derimod kunnet gøre betegnelsen 'feta' i disse medlemsstater til en

artsbetegnelse« [15]. Det er således netop en sådan samlet vurdering i relation til hele Fællesskabet, der skal foretages i henhold til artikel 3. Det følger således af bestemmelsen, at den vurdering, hvorved det skal afgøres, om en betegnelse har undergået en irreversibel proces og herved er blevet en artsbetegnelse, skal foretages under hensyntagen til — som det hedder i artikel 3 — »*alle* faktorer« [16], dvs. ikke alene de faktiske forhold i Grækenland, men også de faktiske forhold i de øvrige medlemsstater [17].

På den baggrund er det afgørende, at produktionen og markedsføringen af feta i Danmark, Tyskland og Nederlandene har været reguleret i national lovgivning, inden de græske bestemmelser blev udarbejdet. Det kan i øvrigt ikke hævdes, at den feta, for hvilken der i de nævnte lande er fastsat bestemmelser, adskiller sig væsentligt fra den, der traditionelt fremstilles i Grækenland. Ganske vist er der forskelle med hensyn til fremstillingen, der som allerede nævnt hænger sammen med, hvilken form for mælk der anvendes (komælk i stedet for fåre- og/eller gedemælk), og i mindre grad med hensyn til fremstillingsmetoden (ultrafiltrering i stedet for naturlig filtrering). Som generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomer bemærkede i forslaget til afgørelse i sagen Canadane Cheese Trading og Kouri [18], »består der [uanset ovennævnte forskelle] ikke nogen væsentlig forskel mellem feta af fåre- og/eller gedemælk og feta af komælk. De gældende internationale forskrifter, henvisningerne i retsakter fastsat af Fællesskabet såvel som de nationale forskrifter i samtlige medlemsstater med undtagelse af Grækenland og forventningerne hos forbrugerne i samtlige medlemsstater viser, at fetaost kan fremstilles af fåre-, gede- eller komælk, uden at dette forudsætter, at der findes forskelle mellem bestemte varianter af feta, der er ... væsentlige ...«.

12. Hertil kommer, at feta efter EF-retsforskrifterne — som der henvises til i artikel 3 — ikke på noget tidspunkt er blevet betragtet som oprindelsesbetegnelse for et særligt, græsk produkt og heller ikke som en ost, som nødvendigvis skal være fremstillet af fåre- og/eller gedemælk [19]. Kommissionen

15 — Forslaget til afgørelse i sagen Canadane Cheese Trading og Kouri, a.st., punkt 77.

16 — Dette kan svække den afgørende betydning, Kommissionen tillægger en forbrugerundersøgelse, der blev foretaget i 1994, og hvoraf det ifølge Kommissionen fremgår, at de fleste af de adspurgte forbinder udtrykket »feta« med en ost, og en stor del af dem med en græsk ost.

17 — Dette kriterium er i øvrigt for mig at se det eneste, der er foreneligt med Domstolens praksis. Domstolen har således bemærket, at forbrugernes forestillinger vil kunne veksle fra medlemsstat til medlemsstat og i tidens løb også gennemgå en vis udvikling inden for samme medlemsstat. Sådanne ændringer er en af følgerne af gennemførelsen af det fælles marked. Domstolen har endvidere fastslået, at en medlemsstats lovgivning ikke må »medvirke til at fastlåse givne forbrugsvaner med henblik på at fastholde en fordel, som de virksomheder, der tilfredsstiller behovet, har opnået«, jf. dom af 27.2.1980, sag 170/78, Kommissionen mod Det Forenede Kongerige, Sml. s. 417, og af 12.3.1987, sag 178/84, Kommissionen mod Tyskland, Sml. s. 1227, præmis 32.

18 — A.st., punkt 67.

19 — Jf. Kommissionens forordning (EØF) nr. 3266/75 af 15.12.1975 (EFT L 324, s. 12) og Kommissionens forordning (EØF) nr. 3322/75 af 19.12.1975 (EFT L 328, s. 40) om fastsættelse af restitutioner i sektoren for mælk og mejeriprodukter, hvorefter der ydes eksportrestitutioner for feta uden hensyn til, hvilken mælk der er anvendt ved fremstillingen. Selv om der i øvrigt i henhold til Kommissionens forordning (EØF) nr. 3167/86 af 16.10.1986 (EFT L 294, s. 28) sondres mellem feta, der udelukkende er fremstillet af fåre- og gedemælk, og feta fremstillet af andre produkter, ydes der efter forordningen restitutioner til begge de pågældende produkter. I samme retning går Kommissionens forordning (EØF) nr. 3846/87 om fastsættelsen af nomenklaturen over eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 366, s. 1).

har hertil anført, at de pågældende retsforskrifter er toldregler og derfor ikke er relevante for vurderingen af, om betegnelsen er en artsbetegnelse. Kommissionen har imidlertid herved overset, at der i henhold til artikel 3 i forordning nr. 2081/92 skal tages hensyn til EF-retsforskrifterne ved afgørelsen af, om betegnelsen eventuelt er blevet en artsbetegnelse [20]. Selv om de pågældende retsakter ikke udtrykkeligt vedrører spørgsmålet om, hvorvidt betegnelsen er en artsbetegnelse, fremgår det klart af dem, at feta aldrig har været betragtet som et produkt, der nødvendigvis hidrører fra Grækenland eller fra et bestemt græsk område, og heller ikke som et produkt, der udelukkende fremkommer ved anvendelse af de fremstillingsmetoder, der er fastsat i Grækenland. Dette underbygger, at udtrykket »feta« *må* antages at være en artsbetegnelse. Der er ikke tale om en betegnelse for et produkt, der er eksklusivt i den forstand, at det typisk har oprindelse i et bestemt område og er tilvirket på grundlag af traditionelle fremstillingsmetoder i det pågældende område, men derimod om et udtryk, som for fællesskabslovgiver og forbrugerne i daglig tale opfattes som en form for ost, som er vidt udbredt og fremstilles i forskellige EF-medlemsstater og i flere tredjelande.

Også med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om en artsbetegnelse, må der derfor for mig at se gives de sagsøgende regeringer medhold.

13. De sagsøgende regeringer har fremført yderligere argumenter til støtte for, at den anfægtede forordning er ugyldig. Således har navnlig den tyske regering gjort gældende, at registreringen af udtrykket »feta« som en BOB er i strid med traktatens artikel 30, der ikke alene er bindende for medlemsstaterne, men også for Kommissionen. Til støtte for synspunktet har regeringen henvist til dommen i Exportur-sagen, hvori Domstolen fastslog, at »en medlemsstat ikke uden at overtræde bestemmelserne i artikel 30 gennem sin lovgivning kan forbeholde indenlandske produkter betegnelser, som er anvendt til at betegne produkter af en hvilken som helst herkomst, og på den måde tvinge virksomheder i de andre medlemsstater til at anvende ukendte betegnelser eller betegnelser, som offentligheden værdsætter i mindre grad. Sådanne regler er på grund af deres diskriminerende karakter ikke omfattet af undtagelsen i artikel 36« [21].

Den danske regering har anført, at proportionalitetsprincippet er tilsidesat [22]. Efter regeringens opfattelse kunne (og burde) beskyttelsen af græsk feta være tilvejebragt ved anvendelse af sammensatte betegnelser,

20 — Kommissionen opstillede i øvrigt i en meddelelse fra 1991 (fortolkende meddelelse fra Kommissionen om varebetegnelser og levnedsmidler, EFT C 270, s. 2) blandt de kriterier, der er bestemmende for »en vares egenskaber«, og som kan medføre, at den ikke er egnet til at blive markedsført under en artsbetegnelse i bestemmelsesstaten, at der tages hensyn til »henvisningerne i eventuelle fællesskabsretsakter, især *den toldnomenklatur, der benyttes i forbindelse med anvendelsen af den fælles toldtarif*« (min fremhævelse).

21 — Dom af 10.11.1992, sag C-3/91, Sml. I, s. 5529, præmis 29.

22 — Ud over, at proportionalitetsprincippet er tilsidesat, har den danske regering gjort gældende, at princippet om forbud mod forskelsbehandling er blevet tilsidesat. »Feta« er ifølge regeringen en artsbetegnelse og skulle derfor have været behandlet på samme måde som andre artsbetegnelser, som f.eks. »brie«, som ikke er blevet registreret som sådan.

f.eks. ved at tilføje det traditionelle produktionsområde, som f.eks. »Feta Makedonia«, »Feta Thraki« osv. til artsbetegnelsen »feta«.

Endvidere har Kommissionen ifølge regeringen tilsidesat traktatens artikel 5, som pålægger medlemsstaterne og fællesskabsinstitutionerne en gensidig loyalitetsforpligtelse, idet Kommissionen har siddet en åbenbar modstand fra et betydeligt antal medlemsstater mod registrering af feta som en BOB overhørig.

På baggrund af mine tidligere bemærkninger, som fører til, at jeg skal foreslå, at den anfægtede forordning annulleres, er det ufornødent at behandle de nævnte argumenter, idet de andre anbringender, sagsøgerne har fremført, efter min opfattelse må tages til følge.

Forslag til afgørelse

14. Sammenfattende skal jeg herefter foreslå, at

»— registreringen af 'feta' som en BOB under punkt A i bilaget til Kommissionens forordning (EF) nr. 1107/96 af 12. juni 1996 om registrering af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser efter proceduren i artikel 17 i Rådets forordning (EØF) nr. 2081/92 annulleres, og at

— Kommissionen pålægges at betale sagsomkostningerne«.